

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

X PROTIV ČEŠKE PRESUDA VIJEĆA OD 30. OŽUJKA 2023. ZAHTJEV BR. 64886/19

Propust novoizabrane sutkinje ESLJP-a da se izuzme iz predmeta u kojem je prethodno postupala kao ustavna sutkinja u nacionalnom postupku doveo je do ispravka presude sukladno pravilu 80. Poslovnika Suda i do njezinog ponovnog ispitivanja

ČINJENICE

Presudom *X protiv Češke*, br. 64886/19 od 12. svibnja 2022., ESLJP je jednoglasno presudio da nije došlo do povrede članka 8. Konvencije zbog odluke koju su donijeli češki sudovi o povratku kćeri podnositeljice zahtjeva iz Češke u SAD gdje djevojčica ima uobičajeno boravište sukladno Haškoj konvenciji o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece (dalje: Haška konvencija). No sukladno zahtjevu podnositeljice u kojem je *inter alia* navela da je došlo do povrede pravila 28. Poslovnika Suda, presuda vijeća podnesena je velikom vijeću na preispitivanje. Naime, podnositeljica je isticala da je sutkinja Šimáčková, koja je bila članica vijeća ESLJP-a koje je odlučivalo o njezinom zahtjevu, prethodno u svojstvu sutkinje češkog Ustavnog suda predsjedala vijećem tog suda koje je svojom odlukom odbacilo njezinu ustavnu tužbu u vezi s obustavom ovrhe o vraćanju njezine kćeri u SAD. U svjetlu navedenog, ESLJP je zahtjev podnositeljice za upućivanje velikom vijeću na preispitivanje okarakterizirao kao zahtjev za ispravkom presude u smislu pravila 80. Poslovnika Suda. Posljedično, sutkinja Šimáčková povukla se s daljnjeg rada na predmetu, a predsjednik vijeća u skladu s pravilom 29. Poslovnika Suda imenovao je *ad hoc* domaćeg suca.

OCJENA ZAHTJEVA ZA ISPRAVKOM PRESUDE

Sukladno pravilu 80. Poslovnika Suda za prihvaćanje zahtjeva za ispravak presude ESLJP-a moraju kumulativno biti zadovoljeni sljedeći uvjeti: a) postojanje osporavane činjenice koja nije bila poznata ESLJP-u, b) predmetna činjenica nije razumno mogla biti poznata stranci, c) činjenica je po svojoj naravi mogla odlučno utjecati na ishod spora, te d) zahtjev za ispravkom presude mora biti podnesen u roku od šest mjeseci od saznanja stranke za nju (*Mindek protiv Hrvatske* (ispravak presude), br. 6169/13, stavci 18.-25., 11. rujna 2018.).

S obzirom da u predmetu podnositeljice nije sporno da je zahtjev podnesen u roku, ESLJP je ocjenjujući hoće li prihvatiti zahtjev za ispravkom presude ispitao prva tri navedena uvjeta.

a) Je li činjenica koju je osporavala podnositeljica bila nepoznata ESLJP-u u trenutku donošenja presude?

Podnositeljica zahtjeva nije obavijestila ESLJP o odluci Ustavnog suda kojom je odbačena njezina ustavna tužba u vezi s obustavom ovrhe o vraćanju njezine kćeri u SAD, a u čijem donošenju je sudjelovala sutkinja Šimáčková. Naime, sporna odluka češkog Ustavnog suda donesena je 7. travnja 2020. i njome je Ustavni sud odbacio prigovor podnositeljice o provedivosti rješenja o ovrsi kojim se podnositeljčina kćer vraća u SAD, a u trenutku kada je djevojčica već bila s ocem u SAD-u. O predmetnoj odluci Ustavnog suda podnositeljica je ESLJP obavijestila tek u svom zahtjevu za preispitivanje presude vijeća ESLJP. Budući da prije presude ESLJP-a od 12. svibnja 2022. nikakvi podaci o činjenici da je sutkinja Šimáčková sudjelovala u donošenju odluke u nacionalnom postupku nisu bili dostavljeni u spis predmeta, ESLJP je smatrao da je ovaj uvjet bio zadovoljen.

b) Je li nova činjenica razumno mogla biti poznata stranci koja se na nju poziva?

Sutkinja Šimáčková je na dužnost sutkinje izabrane u ime Republike Češke pri ESLJP-u stupila dana 13. prosinca 2021., na koji dan su i informacije o tome bile objavljene na internetskoj stranici ESLJP-a. Stoga, iako predmetna činjenica prije navedenog datuma razumno nije mogla biti poznata podnositeljici, ništa nije priječilo podnositeljicu da nakon toga, a prije 12. svibnja 2022., obavijesti ESLJP o svojim sumnjama u vezi sa sutkinjom Šimáčkovom.

Unatoč tome, ESLJP je smatrao da pravni standard iz pravila 80. Poslovnika Suda „nije razumno mogla biti poznata stranci“ treba tumačiti i primjenjivati u svjetlu pravila 28. Poslovnika Suda. Spomenuto pravilo ima za cilj osigurati strogu primjenu načela nezavisnosti i nepristranosti sudaca, a koje izričito uključuje i nemogućnost suca ESLJP-a da sudjeluje u donošenju odluke ili presude u predmetu u kojem je prethodno postupao u nacionalnom postupku. Posljedično, ESLJP je zaključio da odgovornost za provedbu pravila 28. Poslovnika Suda, a posebno načela objektivne nepristranosti, ne može prepustiti inicijativi stranke te je ESLJP i ovaj uvjet smatrao ispunjenim iako je podnositeljica propustila obavijestiti ESLJP o svojim sumnjama o nepristranosti sutkinje Šimáčkove prije usvajanja presude čiji ispravak traži.

c) Je li osporavana činjenica po svojoj prirodi mogla imati „odlučan utjecaj“?

U specifičnim okolnostima ovog predmeta, u kojem je dovedena u pitanje nepristranost sutkinje, ESLJP je smatrao da se „odlučan utjecaj“, u kontekstu prihvatanja zahtjeva za ispravkom presude, svodi na pitanje: *Postoji li neki od razloga koji je predviđen stavkom 2. pravila 28. Pravila Suda¹ zbog kojih sutkinja Šimáčková nije smjela sudjelovati u razmatranju predmeta podnositeljice.*

Ako postoji takav razlog, prema ocjeni ESLJP-a, nije potrebno dodatno analizirati je li predmetna osnova za povlačenje ili izuzeće suca bila od utjecaja na presudu koja je donesena u predmetu. Naime, drugačiji pristup, zaključuje ESLJP, bio bi protivan zaštiti načela nepristranosti.

Jedna od osnova za povlačenje ili izuzeće suca izričito propisanih pravilom 28. stavkom 2. Poslovnika Suda jest prethodno postupanje u predmetu „kao član nekog nacionalnog suda“. U tom smislu, ESLJP primjećuje da iako je nacionalni postupak koji je doveo do odluke Ustavnog suda od 7. travnja 2020. i kojom je odbačen prijedlog za obustavom ovrhe bio odvojen od ovršnog postupka koji je ESLJP analizirao u svojoj presudi od 12. svibnja 2022., ipak je riječ o povezanim predmetima. Stoga činjenica da predmetna odluka Ustavnog suda u čijem donošenju je sudjelovala sutkinja Šimáčková nije spomenuta u presudi ESLJP nije bila dovoljna da otkloni sve sumnje koje bi mogle postojati u vezi s načelom objektivne nepristranosti.

Konačno, ESLJP je istaknuo da zahtjev za ispravkom presude sukladno pravilu 80. Poslovnika Suda, predstavlja izvanredno pravno sredstvo kojem ESLJP pribjegava samo iznimno te takvi zahtjevi moraju biti podvrgnuti strogoj kontroli (*McGinley i Egan protiv Ujedinjene Kraljevine (ispravak presude)*, br. 21825/93 i 23414/94, stavak 30., ESLJP 2000-I.). Međutim, imperativ stroge primjene načela objektivne nepristranosti dovoljan je da zahtjev podnositeljice za ispravkom presude bude prihvaćen, iako je dvojbeno je li sudjelovanje sutkinje Šimáčkove u oba postupka, nacionalnom i postupku pred ESLJP-om, bilo odlučno kod donošenja presude ESLJP-a od 12. svibnja 2022.

¹ Pravilo 28., stavak 2 Poslovnika Suda glasi:

„Sudac ne smije sudjelovati u razmatranju bilo kojeg predmeta ako:

- a) ima osobni interes u predmetu, uključujući bračni odnos, odnos roditeljstva ili pripadnost užoj obitelji, osobni ili profesionalni odnos, ili odnos podređenosti s nekom od stranaka;
- b) je prije u tom predmetu postupao bilo kao zastupnik države, odvjetnik ili savjetnik stranke ili osobe koja ima interes u tom predmetu, ili kao član nekog nacionalnog ili međunarodnog suda ili istražnog povjerenstva, ili u bilo kojem drugom svojstvu;
- c) kao *ad hoc* sudac ili bivši izabrani sudac koji na temelju pravila 26. stavak 3. nastavlja raditi na predmetu, a izvršava bilo koju političku ili upravnu dužnost ili profesionalnu aktivnost koja je nespojiva s njegovom neovisnosti ili nepristranosti;
- d) je javno, putem medija, pisanjem, svojim postupanjem u javnosti ili na drugi način izražavao mišljenja koja objektivno mogu narušiti njegovu nepristranost;
- e) iz bilo kojeg razloga njegova nezavisnost ili nepristranost mogu legitimno biti dovedeni u sumnju.

Slijedom navedenog, ESLJP je zahtjev za ispravkom presude proglasio dopuštenim te pristupio ponovnom ispitivanju njezinog predmeta, analizirajući prigovore podnositeljice kako su navedeni u njezinom zahtjevu i sva očitovanja stranaka o dopuštenosti i osnovanosti u predmetu.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je inicijalno utvrdio da podnositeljica u svom zahtjevu nije osporila zaključak čeških sudova da se njezina kćer treba vratiti u SAD, već odluku tih sudova da je nalog za vraćanje bilo moguće izvršiti. Slijedom navedenog, ESLJP je svoju analizu u ovom predmetu usredotočio na ovršni postupak koji je okončan odlukom Ustavnog suda te je ocjenjivao jesu li češki sudovi proveli odgovarajuće ispitivanje izvršenja odluke i njezinih posljedica.

U kontekstu općih načela, ESLJP je istaknuo da se usklađeno tumačenje Konvencije i Haške konvencije može ostvariti pod uvjetom da se poštuju sljedeća dva uvjeta. Prvi uvjet je da sudska ili upravna tijela države u kojoj se dijete nalazi stvarno uzmu u obzir i ispituju postojanje uvjeta navedenih u člancima 12., 13. i 20. Haške konvencije, koji predstavljaju iznimku od pravila neposrednog vraćanja djeteta u zemlju uobičajenog boravišta, te da odluku donesenu u tom smislu dovoljno obrazlože kako bi ESLJP mogao provjeriti jesu li ta pitanja učinkovito ispitana. Drugi uvjet je da se pretpostavke navedene u predmetnim člancima Haške konvencije ocijene u svjetlu članka 8. Konvencije. Pritom se sudovi i tijela koji postupaju u postupku povratka djeteta u državu njihovog uobičajenog boravišta moraju uvjeriti da je u toj zemlji osigurana odgovarajuća zaštita za dijete, a kada postoji neki stvarni rizik, da su osigurane i konkretne mjere zaštite od njega (*X. protiv Latvije* [VV], br. 27853/09, stavci 92.-108., ESLJP-2013.).

Uzimajući prethodno istaknuto u obzir, ESLJP je ponovio argumentaciju koju je iznio u svojoj presudi od 12. svibnja 2022., ističući da su u okolnostima predmeta češki sudovi zadovoljili postupovne zahtjeve nametnute člankom 8. Konvencije, na način da su ispitali navode podnositeljice o neprovedivosti ovrhe i da su svoje odluke dovoljno obrazložili. Naime, češki sudovi utvrdili su da je podnositeljica protupravno zadržala kćer u Češkoj te da iznimke od vraćanja djeteta navedene u člancima 12. i 13. Haške konvencije nisu bile primjenjive u predmetu. S obzirom da podnositeljica nije dobrovoljno postupila prema odluci o vraćanju, otac je pokrenuo ovršni postupak. Vodeći se navodima stranaka iznesenim u ovršnom postupku, češki sud pretpostavio je da će se djevojčica u SAD vratiti u pratnji majke s kojom će nastaviti živjeti dok američki sudovi ne donesu novu odluku o skrbništvu i stanovanju djeteta. U tom smislu i do donošenja predmetne odluke, češki sud predvidio je i obvezu da otac za podnositeljicu i kćer u SAD-u osigura zaseban i prikladan smještaj. Na taj način, nije bilo elemenata koji bi ukazivali da bi povratak u SAD djevojčicu izložilo „ozbiljnoj fizičkoj opasnosti ili psihičkoj traumi ili ju na drugi način dovelo u nepodnošljiv položaj“², a određivanjem obveze osiguranja smještaja za podnositeljicu i dijete češki sud je predvidio i konkretne zaštitne mjere koje su trebale osigurati lakšu prilagodbu djetetu na novu okolinu.

² Članak 13. stavak 1. točka b. Haške konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece

ESLJP je potom utvrdio da su češki sudovi, u okviru svoje slobode procjene, uspostavili pravičnu ravnotežu između suprotstavljenih interesa u predmetu, pritom vodeći računa o najboljem interesu djeteta kao najvažnijem kriteriju pri donošenju svoje odluke.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio da u predmetu podnositeljice nije došlo do povrede članka 8. Konvencije.